

можливі у таких формах: введення кваліфікуючої ознаки та утворення кваліфікованого складу злочину (наприклад, у ч. 3 ст. 109, ст. 113, ч. 2 статей 161, 182, ч. 3 ст. 190, ч. 2 статей 258, 258-2 КК України тощо) або введення такого «використання» в якості обставини, що обтяжує покарання (наприклад, у ст. 67 КК України). Однак, такі істотні нововведення потребують подальших наукових досліджень та додаткового обґрунтування підстав криміналізації.

Список використаних джерел:

1. Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій): Указ Президента України від 15.05.2017 р. № 133/2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-17> (дата звернення: 26.10.2017).
2. Вадленова І. В., Кальницький Е. А. Кіберзлочинність як виклик інформаційному суспільству. *Гілея: науковий вісник*. 2013. № 77. С. 142–146. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2013_77_45 (дата звернення: 26.10.2017).

Одержано 30.10.2017

УДК 343.1 + 004

Андрій Вікторович ВІНАКОВ,

кандидат юридичних наук, керуючий партнер компанії ІЛР

Ірина Андріївна МАНЖАЙ,

завідувач навчального відділу Харківського економіко-правового університету

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ФІКСАЦІЇ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ

На теперішній час в Україні нема єдиної сталої термінології, яка б визначала докази, одержані з носіїв цифрових даних, а також чітко не визначено порядок роботи з ними. Тому на практиці нерідко виникають питання щодо правильного оформлення таких доказів та їх представлення в суді.

20.06.2017 року Верховна Рада України в першому читанні прийняла проект закону № 6232 «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів». У даному документі пропонується розуміти під електронними доказами інформацію в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, елек-

тронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатись, зокрема на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах та ін.), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет).

Докази, одержані в рамках розслідування, повинні відповідати вимогам достовірності, належності і допустимості. Вказані вимоги висуваються як до форми одержаних відомостей, так і їх змісту. Ці вимоги є справедливими і для електронних доказів. Для того, щоб грамотно задокументувати відомості з цифрових джерел, потрібно враховувати функціональні особливості технологій, з використанням яких їх було створено, збережено, передано тощо.

Закріплення електронних доказів, одержаних в результаті передбачених Кримінальним процесуальним кодексом, слідчих чи негласних слідчих (розшукових) дій здійснюється з дотриманням декількох вимог до форми і змісту. Перша група вимог передбачає процесуальне оформлення відповідних протоколів, залучення у разі необхідності спеціаліста та понятих, вжиття заходів із належного збереження цифрових носіїв даних, важливих для кримінального процесу. Друга група вимог висувається до змістовного наповнення інформації, її якісної та кількісної складової. В останньому випадку слід особливу увагу звернути на повноту одержаних відомостей, для того, щоб вони у подальшому могли бути представлені як в судовому засіданні, так і передані на дослідження експерту.

Слід пам'ятати, що хоча в окремих слідчих діях участь понятих не є обов'язковою, але з іншого боку вона надає більшої вагомості одержаним доказам. При цьому поняті мають бути обізнаними, хоча б на базовому рівні, в інформаційних технологіях, а мова протоколювання повинна бути максимально зрозумілою для пересічної особи.

У рамках фіксації електронних доказів також слід орієнтувати слідчого на застосування носіїв інформації, які не можуть бути повторно перезаписані, для того щоб у подальшому обвинувачений або сторона захисту не могли стверджувати про створення дописів в електронних носіях з боку правоохоронців. Також для уникнення суперечок можна додатково вино-

сити на експертизу питання про наявність в електронних доказах ознак стороннього втручання, зокрема монтажу.

Самі носії інформації, а також інші докази, одержані в результаті проведення слідчих та негласних слідчих (розшукових) дій, повинні належним чином описуватися, упаковуватися та опечатуватися, щоб убезпечити їх від пошкодження і втрати доказових властивостей.

Крім того хотілося б відмітити, що на теперішній час в правоохоронних органах існує серйозна проблема проведення експертних досліджень електронних доказів у розумні строки. Недостатня кількість експертів, які мають право проводити комп'ютерно-технічні експертизи, сприяє створенню кількамисячних, а у деяких випадках кількарічних черг на проведення означеного виду експертиз. З урахуванням наведеного вбачається доречним розширення практики дослідження відповідних електронних доказів безпосередньо слідчим із залученням спеціаліста (за необхідності) з подальшим оформленням проведеного дослідження протоколом огляду. Така практика вже існує в регіонах, проте вона все ще не є поширеною, зважаючи на недостатні знання слідчих (у переважній більшості) в сфері інформаційних технологій.

Одержано 30.10.2017

УДК 343.98.06 (477)

Іван Андрійович ГРАБАЗІЙ,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри оперативного-розшукової діяльності та розкриття злочинів факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ ЕЛЕМЕНТИ МОДЕЛІ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ ГРУП, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ

Враховуючи вимоги світової спільноти щодо перебудови та модернізації поліцейської діяльності у бік проактивної позиції, вважаємо, що структурно модель злочинної діяльності повинна складатися з відомостей: про ознаки та механізм злочинної діяльності; причетність до злочинної діяльності (не карне сприяння, використання злочинних добутків, участь у проведенні вільного часу злочинців, медичного та організаційного забезпечення злочинної діяльності); схильності до злочинної діяльності; «ділові» контакти зі злочинцями та обізнаність